

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och
jordbruksvetenskap

En kritisk granskning och utveckling av metoden *Analysverktyg för värdering och utveckling av lekplatskvalitet*

Cornelia Filipsson

Kandidatarbete 15 hp
Landskapsarkitektprogrammet - Uppsala
Institutionen för stad och land
Uppsala 2020

Titel: En kritisk granskning och utveckling av metoden *Analysverktyg för värdering och utveckling av lekplatskvalitet*

Engelsk titel: A critical review and development of *Analysis tool for evaluation and development of playground quality*

© Cornelia Filipsson

Handledare: Anna Persson & Ulla Myhr, SLU, institutionen för stad och land

Examinator: Vera Vicenzotti, SLU, institutionen för stad och land

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur

Omfattning: 15 hp

Nivå: Grundnivå G2E

Kurs: EX0861, Självtändigt arbete i landskapsarkitektur

Kursansvarig institution: institutionen för stad och land

Program: Landskapsarkitekturprogrammet - Uppsala

Nyckelord: analysverktyg, lekplats, lekvärde, barnperspektiv

Alla bilder i arbetet används med erforderliga tillstånd.

Publiceringsår: 2020

Publiceringsort: Uppsala

Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se/>

SAMMANDRAG

Den pågående urbanisering och förtätning i städer gör att barns möjligheter till självständiga rörelsemönster försvinner. På grund av det blir offentliga lekplatsers roll att locka till utelek en allt viktigare funktion i städer. *Analysverktyg för värdering och utveckling av lekplatskvalitet* är ett verktyg som värderar och utvecklar offentliga lekplatser utifrån lekvärde och hållbar utveckling. Uppsatsen granskar analysmetoden: *Analysverktyg för värdering och utveckling av lekplatskvalitet* och föreslår utvecklingsmöjligheter av verktyget. Genom att använda analysverktyget på Stadsträdgårdens lekplats, i Uppsala kommun, belyses svagheter och styrkor. Två olika utvecklingsförslag presenteras baserat på upplevda svagheter av analysverktyget och forskning kring faktorer som påverkar lek. Förslagen är ett, att utveckla betygssystemet som verktyget utgår från och två, att dela upp och skapa fler analyspunkter av redan befintliga punkter. Arbetet diskuterar analysverktygets svagheter och styrkor, arbetets tillvägagångssätt och vidare studier inom ämnet, för att i framtiden skapa hållbara lekmiljöer med höga lekvärden.

ABSTRACT

The ongoing urbanization and densification in cities means that children's opportunities for independent movement disappears. Because of this, the role of public playgrounds, as attracting outdoor play, becomes an increasingly important function in cities. *Analysis tool for evaluation and development of playground quality* is a tool that values and develops public playgrounds based on play value and sustainable development. This thesis examines the method of analysis: *Analysis tool for evaluation and development of playground quality* and proposes development of the tool. By using the analysis tool at Stadsträdgården's playground, in Uppsala municipality, weaknesses and strengths are highlighted. Two different proposals for development are presented based on perceived weaknesses of the analysis tool and research on factors that influence play. The suggestions are one, to develop the grading system from which the tool is based and two, to divide and create more analysis points of already existing points. This thesis discusses the weaknesses and strengths of the analysis tool, the work's method and further studies within the subject, in order to create sustainable playgrounds with high play values in the future.

Innehållsförteckning

Sammandrag/Abstract

Inledning	5
Syfte och frågeställning	6
Avgränsning	6
Bakgrund	6
Beskrivning av <i>Analysverktyg för värdering och utveckling av lekplatskvalitet</i>	6
Faktorer som påverkar leken	9
Vegetation	9
Löst material	9
Variation	10
Tillgänglighet	10
Utmaningar som lekplatser står inför	10
Stadsträdgårdens lekplats	11
Metod	12
Bedömning.....	12
Analys	12
Syntes	12
Resultat	12
Bedömning av Stadsträdgårdens lekplats	13
Platsens kvaliteter & påverkbarhet	13
Inkludering	14
Möjlighet till omvärldsförståelse	14
Karaktär	15
Analys av verktyget.....	16
Utveckling av betygsättning	16
Löst material	16
Rymlighet	17
Utveckling genom uppdelning av punkter	17
Tillgänglighet	17
Lekredskap och dess integration i landskapet	17
Mötesplats	18
Tabell nr 1: Tillgänglighet	19
Tabell nr 2: Lekredskap och deras integration i landskapet.....	19
Tabell nr 3: Mötesplats	20
Diskussion	20
Styrkor och svagheter i Analysverktyget	20
Metoddiskussion	21
Utveckling av checklistor	21
Referenser	23

Inledning

När Plan och Bygglagen 1987 införs i Sverige, försvinner tidigare rekommendationer kring lekplatsers innehåll, storlek och placering (Form design center, Movium, Boverket 2019). 1900-talets avsatta ytor för barnens lek blir mindre i storlek och det senaste decenniet har antalet Svenska kommuners offentliga lekplatser minskat i antal (Jansson 2013).

Barnens utemiljöer krymper vilket begränsar deras rörelsefrihet (Jansson 2013). Detta leder till att barnen blir mer stillasittande och det finns mindre plats för fri lek. Nuvarande planeringstrend gör att grönytor i våra städer minskar och barns möjlighet till självständigt rörelsemönster försvinner (Petter Åkerblom 2019, s. 7). Samtidigt som den pågående urbaniseringen sker förväntas andelen barn i Sveriges storstadskommuner öka de kommande åren (Statistikmyndigheten SCB 2019). På så vis blir de offentliga lekplatsernas roll i att locka till utelek en allt viktigare funktion i städer (Jansson 2013).

Idag finns forskning som visar att lek tränar barns sociala och motoriska utveckling (se till exempel Norén-Björn 1977, Mårtensson 2004, Jansson 2016). Lek tränar barnen på att utmana och utveckla sin fantasi, kreativitet, fysik och motorik (Boverket 2015, ss. 18-21). På så vis hjälper lek till att öka den sociala kompetensen och att processa känslor. Den ökade fysiska aktiviteten utomhus förbättrar bland annat koncentrationsförmågan, sömnen och immunförsvaret hos barn (Boldemann 2015; Boverket 2015, ss.19-20).

Trots lekens positiva hälsoaspekter kritiserar offentliga lekplatser för att inte motsvara barnens behov (Jansson 2010). Tillrättalagda lekmiljöer är gjorda för barn, men skapade av vuxna (Rasmussen 2004). De som har ansvar och gestaltar barnens utomhusmiljöer måste bli medvetna hur man skapar lekplatser men höga lekvärden. Lekvärdet speglar hur väl lekplatsens gestaltning har utgått från barnperspektivet. Om en plats har ett högt lekvärde har gestaltningen baserats på kunskap som stödjer vad som är bäst för barns utveckling, lärande och hälsa (Halldén 2003).

Sommaren 2019 inventerade Skellefteå kommun, där jag var den som utförde inventeringen, 98 stycken lekplatser med syftet att få ytterligare parametrar att använda vid prioritering av ombyggnationer av lekplatser¹. Som underlag till inventeringen användes analysverktyget *Analysverktyg för värdering och utveckling av lekplatskvalitet*, med avseende på hållbarhet och lekvärdet för barnen. Underlaget väckte frågor hos mig som ”Hur många poäng definierar en bra lekplats?” ”Kan underlaget delas upp för att tydliggöra processen?” och ”Vad ger mer poäng, att ha kottar och pinnar, eller mycket av bara kottar?”

Landskapsarkitekturyrket berör ofta ”mjuka värden” vilket gör det mer problematiskt att värdera och analysera platser på ett objektivt sätt. Barnens lekmiljöer är viktiga och ett välutvecklat analysunderlag skulle underlätta för planering och gestaltning av lekplatser med högt lekvärde, så landskapsarkitekter kan få vägledning i att gestalta lekplatser utifrån värden som barnen uppskattar.

¹ Matilda Fhärm, landskapsarkitekt Skellefteå Kommun, 2020

Syfte och frågeställning

Syftet är att granska ett befintligt analysverktyg för att se vilka svagheter och styrkor metoden har. Vidare är syftet att undersöka hur analysverktyget kan förbättras genom ökad validitet. Målet är att skapa en diskussion kring hur analysverktyg som metod inom landskapsarkitektur kan utvecklas för att skapa mer hållbara och barnvänliga lekmiljöer.

Arbetet utgår från frågeställningen:

- » Vilka styrkor och svagheter har *Analysverktyg för värdering och utveckling av lekplatskvalitet* samt vilka eventuella utvecklingsmöjligheter har verktyget?

Avgränsning

I detta arbete utvärderas den valda analysmetoden utifrån en praktisk undersökning av den offentliga lekplatsen i Stadsträdgårdens, Uppsala Kommun. Analysen sker utifrån verktygets första del, ”Lekplatsens egenskaper”, med lektyans utformning i fokus.

Bakgrund

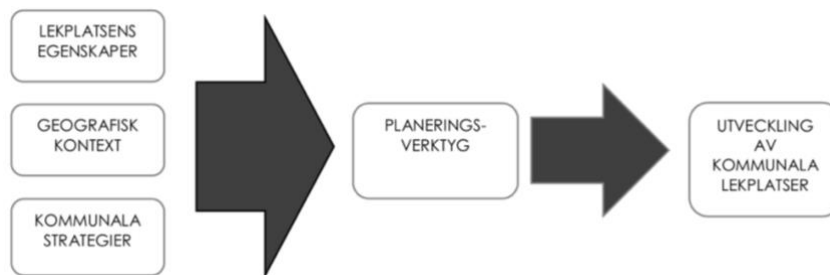
Avsnittet inleds med en kort presentation av analysverktyget för att sedan introducera forskning om hur olika gestaltningselement påverkar leken. Sedan lyfts utmaningar lekplatsers står inför och avsnittet avslutas med en kort presentation av Stadsträdgårdens lekplats, följt av en illustrationsplan.

Beskrivning av *Analysverktyg för värdering och utveckling av lekplatskvalitet*

År 2017 skrev Caroline Andersson ett kandidatarbete som undersökte hållbar utveckling av kommunala lekplatser. Anderssons analysverktyg bestående av tre nivåer: ”Lekplatsens egenskaper”, ”Geografisk kontext” och ”Kommunala strategier och presenteras som *Kom ut och lek!* (Andersson 2017, s. 8), se figur 1. Anderssons verktyg presenteras cirka 1 år senare i Tankesmedjan Moviums faktablad, en serie som presenterar det senaste inom forskning och praktiska erfarenheter (Dahl u.å). Det här arbetet kommer utgå från den presenterade versionen i Movium, där analysverktyget får namnet: *Analysverktyg för värdering och utveckling av lekplatskvalitet* (Jansson & Andersson 2018).

Jansson och Andersson (2018) skriver att analysverktyget är utformat för att bedöma och värdera befintliga lekplatser, men också för att planera, gestalta, etablera och förvalta lekplatser. Analysverktyget är baserat på forskning kring vilka kvaliteter, strategier, och faktorer som utmärker hållbara lekmiljöer utomhus. Jansson och Andersson (2018) skriver att det är viktigt att se lekplatser som en del

av hållbar utveckling, men att lekvärdet såklart är av störst vikt. Verktöget får gärna användas i grupp och förvaltningsöverskridande (Jansson & Andersson 2018).

Figur 1. Lekplatsers egenskaper är en av tre delar i analysverktyget. © Caroline Andersson.

Analysverktyget består av tre delar, se figur 1. I arbetet kommer delen ”Lekplatsers egenskaper” utvärderas, se figur 2. (Jansson & Andersson 2018). Vid användning av analysverktyget kan en lekplats totalt få 12 poäng och varje punkt betygsätts med 0.25, 0.5, 0.75 eller 1 poäng. Det finns ingen skala på hur många poäng som betygsätter en väl gestaltad lekplats. Framåt i uppsatsen är analysverktyget som nämns det som finns i Jansson och Andersson (2018) *Analysverktyg för utveckling och värdering av lekplatskvalitet*.

LEKPLATSENS EGENSKAPER

Platsens kvaliteter & påverkbarhet

Varierad topografi: Lekplatsen har en varierad topografi med kullar, backar, bergsknallar eller andra höjdskillnader. Andelen yta med vegetation och topografi är $\geq$ hälften **(1 p)**

Lekbar vegetation: Lekplatsen har ett innehåll av naturlig eller planterad vegetation, såsom träd och buskar, och som är lekbar, t ex: klätterträd, lekbuskage, lekfullt klippta gångar i högt gräs etc. **(1 p)**

Löst material: På lekplatsen finns tillgång till löst material som ligger framme eller läggs i en låda, t ex: klossar, sand, pinnar, grenar, kottar, barr, stenar etc. **(1 p)**

Inkludering

Lekredskap och deras integration i landskapet: Lekplatsens vegetation gör att max hälften av himlen är synlig där barn brukar vistas och leker mest. Lekplatsen har lekredskap som är integrerade i landskapet, t ex: rutschkana som utnyttjar lekplatsens höjdskillnad, lekredskap som är placerade under vegetation eller träd. **(1 p)**

Tillgänglighet: Finns det eller planeras det för någon bollplan? Då bör ytan med sand- och vattenlek, rutschkanor, gungor, klättring, cykling etc. ta lika stor plats i anspråk. Lekplatsen har flera valmöjligheter att hitta olika platser för lek, möten och avkoppling. Lekplatsen har dessutom anpassats för många olika funktionsvariationer och individer t ex: rullstolsanpassning, kompisgunga etc. **(1 p)**

Mötesplats: Lekplatsen har belysning samt har ett urval av sittplatser, bord, eldplats etc. På lekplatsen finns flera exempel på inkluderande utformning, t ex: tillgång på naturlig miljö, oprogrammerad utformning med en struktur och redskap utan tydliga funktioner. **(1 p)**

Möjlighet till omvärldsförståelse

Tid och förändring: Lekplatsen förändras under året och det finns olika saker att göra under de olika årstiderna samt vid olika väderlekar, t ex: åka pulka, hoppa i vattenpölar, leka med höstlöv, äta bär etc. Ju fler av de fyra elementen – jord, eld, luft och vatten – som finns på lekplatsen, desto bättre, t ex: odling, eldplats, vindskydd, vindflöjel, vattenlek etc **(1 p)**

Ekosystemtjänster: På lekplatsen finns ett flertal ekosystemtjänster representerade, t ex: fågelholkar, stekelhotell, ängar, död ved, fjärrilsrabatt, öppen dagvattenhantering, odling etc. **(1 p)**

Naturliga material: Lekplatsen har ett innehåll av naturliga giffria material och delar av den är byggd med återvunnet material och/eller är platsbyggd. En fördel om det finns en variation av genomsläppliga markmaterial. Undvik gummiastalt, konstgräs samt stora ytor med hårdgjord yta. **(1 p)**

Karaktär

Rymlighet: Lekplatsen erbjuder utrymme för rörelse i många olika riktningar och ger möjligheter som främjar en rörelsefylld lek, t ex: klättra, gunga, gå balansgång, åka rutschkana, tumla runt, rulla ner för en kulle etc. **(1 p)**

Rumslighet: På lekplatsen finns en varierad rumslighet som ger en valmöjlighet i leken att hitta olika platser att vara på. En varierad rumslighet fås, exempelvis genom olika naturliga material, t ex: bergsknalle, stockar, stenar, buskar, träd etc. och/eller Lekplatsen är indelad i olika zoner, t ex: social - rymlig - vild zon. **(1 p)**

Variation: En variation av lekmöjligheter finns på lekplatsen samt en variation av lekmöjligheter mellan olika lekplatser, t ex: platsbyggda unika lekredskap, bygglekplats, lekstråk, ta vara på platsens kvaliteter, variation i det oändliga. **(1 p)**

Figur 2. Kriterier för vardera punkt i analysverktygets del ”Lekplatsers egenskaper”. © Caroline Andersson.

Faktorer som påverkar leken

Leken finns inom alla barn och uttrycker sig på olika sätt (National Playing Fields Association 2000). National Playing fields Association (2000) definierar lek som ett personligt fritt val, något som bor inom alla barn och att det engagerar barnet till att vara aktivt. Lek är självbelönande och ett fritt väsen (Form design center, Movium & Boverket 2019, s. 5). Flera studier visar att barn är egna individer med olika intressen (se exempel Jansson 2010; Prellwitz 2016; Jansson et al. 2016). Just därför är det viktigt att inkludera olika typer av lek på lekplatser. Vilka aktiviteter som sker, hur barn socialiserar sig och om barnen trivs, påverkas av den fysiska miljöns karaktär (Prellwitz 2016, s.114).

För att skapa miljöer som möjliggör lek, krävs varierande utomhusmiljöer som stimulerar fysisk aktivitet, utveckling och lärande. Följande del av texten presenterar faktorer som påverkar leken.

Vegetation

Leken förändras när den sker i samklang med grönska. Det är till exempel vanligare att barn med olika kompetenser, kön och varierande åldrar leker tillsammans i gröna utomhusmiljöer (Änggård 2011). Vegetation skapar dessutom rumslighet och tillgång till löst material (Mårtensson 2013). Olika typer av växter resulterar i olika lösa material, så som; blommor, bär, grenverk, blad etc. Vid större växtartrikedom får barnen fler intryck att processa och blommor, löv och bär skapar både sinnlig och kroppslig kommunikation; barnens doft, känsel, balans, smak och synintryck stimuleras (Mårtensson 2004, s. 47). Grönska i form av träd, buskar och perenner på lekmiljöer resulterar i olika rumsligheter, vilket bjuder in till olika typer av lek (Jansson, Sundevall, & Wales 2016). Träd som är låga, eller har lågt sittande grenar, är bäst ur barnperspektiv (Gunnarson 2015, s.30) och låter barnen klättra, balansera och gunga (Mårtensson 2013).

Boldemanns (2015) forskning visade att det finns skillnad mellan olika typer av vegetation. Resultatet visar att tillrättalagda trädgårdsplanteringar bestående av prydnadsväxter, inte alls uppmuntrar till samma fysiska aktivitet som naturlig och vild vegetation gjorde.

Lekplatser men vegetation som skuggar minst halva arean skyddar barnen från solens strålar och minskar risken för genetiska skador (Boldemann 2015).

Löst material

Redan 1977 kunde man dra slutsatsen att löst material lockar till lek (Noren-Björn 1977). I studien såg man samband mellan lek som pågick länge och tillgång av löst material. Lekplatser men löst material tillåter barnen att skapa egna platser (Mårtensson 2013) och utmanar deras kreativitet, upptäckarlust och lärande (Jansson 2016). Två exempel på hur man kan skapa löst material är för det första genom varierat markmaterial och för den andra genom varierat växtmaterial (Mårtensson 2013).

Variation

Norén-Björn (2016, s. 17) konstaterar att barn väljer bort platser som är förutsägbara och tillrättalagda. Studien visar att påverkbara miljöer tillåter barn att experimentera och skapa egna platser. När utemiljön består av fler olika karaktärer, leder det till områden för olika typer av lekar, vilket i sin tur leder till att leken sträcker sig över hela lekplatsen (Grahn 2007, s.66). Varierade utomhusmiljöer tillgodoser framförallt barnens behov av fysisk aktivitet. Varierade miljöer kan skapas genom skilda karaktärer på lekplatsen (Grahn 2007, s.66). Ett annat sätt att skapa varierade lekplatser är att placera lekredskap integrerade i landskapet (Norén-Björn, 1977; Mårtensson, 2004). Jansson et. al (2016) konstaterar att bättre och mer varierade lekplatser kan skapas om man tar hänsyn till plats specifika kvalitéer.

Tillgänglighet

I barnkonventionen står det att alla barn ska ha samma möjlighet att delta i lek (SFS 2018:1 197). Konventionen förklarar att barn inte är en homogen grupp, och det är en komplex uppgift att gestalta en lekplats för alla. Prellwitz (2016, s. 123) visar på att barn med olika funktionsnedläggningar ofta blir frångagna möjligheten att leka på lekplatser, på grund av fysisk otillgänglighet. Författaren påpekar att lekplatsens användning är i hög grad beroende av lekplatsens design. Genom rätt gestaltning kan lekplatser bli sociala mötesplatser och tillåta alla barn att utvecklas genom lek.

Utmaningar som lekplatser står inför

Offentliga lekplatser har många olika samhällsgruppers ögon på sig, föräldrar, planerare, förvaltare, barn och säkerhetsinspektörers och det finns många åsikter om vad som är rätt eller fel när det gäller utformning (Boldemann 2015). En aktuell diskussion bland landskapsarkitekter, är ifall nya kommersiella lekplatser gestaltas för att tillgodose vuxnas behov istället för barnets (Mckendrick, Fielder & Bradford 2000). Den nuvarande planeringstrenden med minskande grönytor gör att barnen blir mer beroende av vuxna för att kunna röra sig (Jansson 2013). Den största utmaningen är när föräldrar, eller andra ansvariga vuxna, skapar en stor ängslan att lekplatser är farliga (Boldemann 2015).

Fastighetsägarna, det vill säga de som är ansvariga vid olyckor och skador på lekplatser, utgår ifrån att säkerheten är den allra viktigaste frågan vid gestaltning och planering av lekplatser (Lenninger & Olssen 2016). På grund av detta anser Lenninger och Olssen (2016) att bra byggda lek miljöer för barn, ur pedagogisk perspektiv och lek värde mässighet, riskerar att betraktas som olämpliga och aldrig byggas. Rädslan för ansvaret vid eventuella olyckor är större hos den ansvarige myndigheten, än rädslan för att barn förlorar möjligheten till utvecklande lek (Form design center, Movium & Boverket 2019, s. 26).

Regler för utformning av lekplatser finns i Plan- och bygglagen (SFS 2010:900). Kraven är att lekplatser ska innehålla friytor för lek, att anordningarna på lekplatserna är regelbundet underhållna så att de minimerar olycksfall och att allmänna ytor är tillgängliga för personer med nedsatt orientering- och rörelseförmåga.

Barnkonventionen blev den 1 jan 2020 svensk lag (Statens offentliga utredningar 2016). Generalsekreterare på Unicef, Pernilla Baralt (2019), menar att lagen kommer stärka barns rättigheter i praktiken och att deras rätt nu kommer tas på större allvar i samhället.

I det här avsnittet har det konstaterats att lek starkt påverkas av landskapsstrukturen där den äger rum. Vegetation, löst material, variation och tillgänglighet är element som har hävdats vara viktiga för att stimulera lek, för alla. Avsnittet sammanfattar även några av de utmaningar som lekplatser står inför.

Stadsträdgårdens lekplats

Lekplatsen är belägen i Stadsträdgården i Uppsala centrum. Lekplatsen har ett söderhavstema och innehåller bland annat en karusell, klätterställning, rutschkana, lek- och gungdjur, sandlåda och gungor (Uppsala Kommun 2019), se figur 3. Kommunen anser att lekplatsen är tillgänglighetsanpassad för personer med funktionsnedsättningar.

Figur. 3 Illustrationsplan över Stadsträdgårdens lekplats egenskaper.
Illustration: Cornelia Filipsson

Metod

Arbetet är en kvalitativ granskning av det befintliga verktyget *Analysverktyg för värdering och utveckling av lekplatskvalitet*. Andra analysverktyg hade också kunnat utvärderas, men på grund av min tidigare erfarenhet av *Analysverktyg för värdering och utveckling av lekplatskvalitet* valdes det. Analysverktyget användes på en befintlig offentlig lekplats i Uppsala kommun. Senare analyserades bedömningen och utvecklingsmöjligheter presenterades. Val av lekplats är inte relevant för arbetet då bedömningen av platsen inte är viktigt utan det är analysverktygets innehåll och tillämpning som är i fokus.

Bedömning

För att belysa svagheter och styrkor med analysen, så verklighetsbaserat som möjligt, användes verktyget vid en bedömning på den befintliga lekplatsen i Stadsträdgården, Uppsala Kommun. Jag, som blivande landskapsarkitekt, bedömde lekplatsen utifrån analysverktygets första del, ”Lekplatsers egenskaper” (Jansson & Andersson 2018). Under bedömningen noterades frågor och utvecklingsmöjligheter. Bedömningen utfördes 2020-02-12 klockan 09.30.

Analys

Baserat på min bedömning av Stadsträdgårdens lekplats noterades vad som fungerade bra och vad som fungerade mindre bra med analysverktyget. Jag letade framförallt efter gemensamma och återkommande problem som försvårade och påverkade poängsättningen av lekplatsen.

Syntes

Forskning från bakgrunden kopplades ihop med de upplevda svagheter som upptäcktes vid bedömningen av Stadsträdgårdens lekplats och analysen. Genom att koppla ihop forskning med resultatet från analysen kunde utvecklingsmöjligheter presenteras.

Resultat

I resultatet presenteras bedömningen av stadsträdgårdens lekplats, svagheter och styrkor från analysen samt utvecklingsmöjligheter av analysverktyget. Konkreta exempel på utveckling berör 5 av 12 punkter i analysen. Alla kursiveringar är citat tagna från Jansson och Andersson (2018) sida 5.

Bedömning av Stadsträdgårdens lekplats

Analysverktygets praktiska del, mallen, användes i Stadsträdgården vid bedömning av lekplatsen, för att dokumentera poängen, se figur 4. För varje rubrik presenteras först det analysverktyget utgår från, citaten, följt av mitt utförande av analysverktyget på Stadsträdgårdens lekplats. För att se lekplatsens utformning, se illustrationsplan figur 3.

Platsens kvaliteter & påverkbarhet

Varierad topografi: Lekplatsen har en varierad topografi med kullar, backar, bergsknallar eller andra höjdskillnader. Andelen yta med vegetation och topografi är > hälften:

Topografin i stadsträdgården varierar lite med projekterade kullar täckta av konstgräs. Räknas den typen av varierad topografi till ”andra höjdskillnader” enligt analysverktyget? Lekplatsen har inte vegetation och topografi. De topografiska skillnaderna och att lekplatsen inte helt saknar vegetation gör att lekplatsen får lekplatsen 0.50 poäng tillslut. Däremot speglar inte resultatet det punkten syftar till att mäta.

Lekbar vegetation: Lekplatsen har ett innehåll av naturlig eller planterad vegetation, såsom träd och buskar, och som är lekbar, tex: klätterträd, lekbuskage, lekfullt klippta gångar i högt gräs etc.: Vad definieras som lekbar vegetation? Alla typer av buskar är inte lekbara? Av stadsträdgårdens vegetation är mycket inhägnat av ett lågt järnstaket och upplevs otillgängligt för barnen. Det finns inga spår av att barnen leker med vegetationen. Platsen saknar träd som barnen kan leka med. Det som finns tillgängligt är två korneller och en snöbärsbuske, därför får platsen 0.25 poäng.

Löst material: På lekplatsen finns tillgång till löst material som ligger framme eller läggs i en låda, tex: klossar, sand, pinnar, grenar, kottar, barr, stenar, klossar etc.:

På lekplatsen finns gamla löv inblåsta i planteringsytorna, sand och snöbär. Men hur många lösa material krävs för poängen? Jag vet inte om lekplatsen ska få 0.25 eller 0.50 poäng. Under mitt besök är dessutom Uppsala kommuns förvaltning på plats

LEKPLATSENS EGENSKAPER

Platsens kvaliteter & påverkbarhet

Varierad topografi (0-1p):		
Lekbar vegetation (0-1p):		
Löst material (0-1p):		

Inkludering

Lekredskap och deras integration i landskapet (0-1p):		
Tillgänglighet (0-1p):		
Mötesplats (0-1p):		

Möjlighet till omvärldsförståelse

Tid och förändring (0-1p):		
Ekosystemtjänster (0-1p):		
Naturliga material (0-1p):		

Karaktär

Rymlighet (0-1p):		
Rumslighet (0-1p):		
Variation (0-1p):		

 = 1p
  = 0.75 p
  = 0.5p
  = 0.25 p

Figur 4. Stadsträdgårdens lekplats poäng visade i analysverktygets mall. © Caroline Andersson ändrat av Cornelia Filipsson.

och städar bort överblivna löv. Tillslut får lekplatsen 0.25, med utgångspunkt i min känsla.

Inkludering

Lekredskap och deras integration i landskapet: Lekplatsens vegetation gör att max hälften av himlen är synlig där barn brukar vistas och leker mest. Lekplatsen har lekredskap som är integrerade i landskapet, t ex: rutschkana som utnyttjar lekplatsens höjdskillnad, lekredskap som är placerade under vegetation eller träd.: Lekplatsen saknar solskydd över flera lektytor, bland annat gungorna och klätterställningen. Det enda redskapet som utnyttjar landskapet är rutschkanan som är placerad på den projekterade kullen. Hur väger jag samman de två olika ämnen som punkten innehåller till ett gemensamt betyg? Precis som på första punkten ”Varierad topografi” blir resultatet missvisande då punkten innehåller för mycket information. Punktens validitet kan ifrågasättas.

Tillgänglighet: Finns det eller planeras det för någon bollplan? Då bör ytan med sand- och vattenlek, rutschkanor, gungor, klättring, cykling etc. ta lika stor plats i anspråk. Lekplatsen har flera valmöjligheter att hitta olika platser för lek, möten och avkoppling. Lekplatsen har dessutom anpassats för många olika funktionsvariationer och individer t ex: rullstolsanpassning, kompisgunga etc.: Jag har svårt att identifiera det jag ska analysera då punkten innehåller för mycket information. Det finns ingen bollplan på plats, så det kan jag inte jämföra resterande lek med. Lekplatsens storlek är en fördel och tillåter olika platser för lek. Olika typer av lek passar bättre att titta på under punkten ”Variation”. Ur tillgänglighetssynpunkt finns ett bakkbord till sandlådan, gungor och gummiasfalt som markmaterial. Punkten får 0.5 efter en avvägning av alla tre delar av punkten.

Mötesplats: Lekplatsen har belysning samt har ett urval av sittplatser, bord, eldplats etc. På lekplatsen finns flera exempel på inkluderande utformning, t ex: tillgång på naturlig miljö, oprogrammerad utformning med en struktur och redskap utan tydliga funktioner.:

Stadsträdgårdens lekplats har stor variation av sittplatser med bord och belysning på hela området. Punkten mötesplatser innehåller två olika teman vilket försvårar bedömningen. Jag ställer mig dessutom frågan, vad är en oprogrammerad yta för barn? Leker inte barn ofta med redskap på andra sätt än de är planerade att användas till? Platsen har sen ödla, sköldpadda och ett skepp som är oprogrammerad. Punkten får 0.5 poäng för att lekplatsen fyller kraven för hälften av det som står i punktens beskrivning, det om sittplatser och bord.

Möjlighet till omvärldsförståelse

Tid och förändring: Lekplatsen förändras under året och det finns olika saker att göra under de olika årstiderna samt vid olika väderlekar, t ex: åka pulka, hoppa i vattenpölar, leka med höstlöv, äta bär etc. Ju fler av de fyra elementen – jord, eld, luft och vatten – som finns på lekplatsen, desto bättre, t ex: odling, eldplats, vindskydd, vindflöjel, vattenlek etc.:

Av exemplen som ges i analysförslaget kan jag bedöma att många av arterna på platsen får höstfärger, ex. lönn, att det kan gå att åka från den projekterade kullen

för små barn och att det finns en dusch i närheten av lekplatsen som verkar vara populär bland barnen. Hur bedömer jag lekplatsen när flera delar av exemplen som ges saknas? Bör jag ge lekplatsen 0.25 eller 0.5 poäng?

Ekosystemtjänster: På lekplatsen finns ett flertal ekosystemtjänster representerade, t ex: fågelholkar, stekelhotell, ängar, död ved, fjärilsrabatt, öppen dagvattenhantering, odling etc.:

Jag kan hitta en ekosystemtjänst i lekparken, fågelholkar. Jag drar slutsatsen att en sak, ger "ett" steg i poängskalan, alltså 0.25 poäng. Jag har dock inget att basera poängfördelningen på. Funderade länge över platsen som en del av ett större ekosystem men tillslut uteslöt jag det ur bedömningen, då analysen riktar sig till lekplatsens innehåll.

Naturliga material: Lekplatsen har ett innehåll av naturliga giftfria material och delar av den är byggd med återvunnet material och/eller är platsbyggd. En fördel om det finns en variation av genomsläppliga markmaterial. Undvik gummiastfalt, konstgräs samt stora ytor med hårdgjord yta:

Lekplatsen består till stor del av gummiastfalt och i första anblick tänker jag ge lekplatsen 0 poäng. Dock verkar sandlådan vara platsbyggd, baserat på det jag vet om platsbyggda lekredskap, och därför får lekplatsen 0.25 poäng istället för 0.

Karaktär

Rymlighet: Lekplatsen erbjuder utrymme för rörelse i många olika riktningar och ger möjligheter som främjar en rörelsefylld lek, t ex: klättra, gunga, gå balansgång, åka rutschkana, tumla runt, rulla ner för en kulle etc.:

Lekplatsen erbjuder alla nämnda typer av rörelsefyllda lekar och är stor. Plus får lekplatsen för att omkringliggande miljö, Stadsträdgården, inte sätter en tydlig gräns var lekplatsen tar slut. 1 poäng!

Rumslighet: På lekplatsen finns en varierad rumslighet som ger en valmöjlighet i leken att hitta olika platser att vara på. En varierad rumslighet fås, exempelvis genom olika naturliga material, t ex: bergsknalle, stockar, stenar, buskar, träd etc. och/eller Lekplatsen är indelad i olika zoner. T ex: social - rymlig - vild zon:

En förutsättning för att jag ska klara av att bedöma rumslighet är att vi på landskapsarkitektutbildningen jobbat mycket med rumslighet. Utan det hade jag inte förstått hur och på vilket sätt rumslighet skapas. Lekplatsen är öppen och det finns få platser som barnen kan hitta olika platser att vara på. Däremot upplevs det som att lekplatsen är uppdelad i olika zoner. Sittplatserna i norr som en sociala zon, rutschkanan och karusellen i söder en mer vild zon och gungorna samt sandlådan i söder mer rymligzon.

Variation: En variation av lekmöjligheter finns på lekplatsen samt en variation av lekmöjligheter mellan olika lekplatser, t ex: platsbyggda unika lekredskap, bygglekplats, lekstråk, ta vara på platsens kvaliteter, digitalisering.:

Det finns variation av lekmöjligheter på lekplatsen och söderhavstemat gör lekplatsen unik. Däremot förstår jag inte varför man blandar in lekmöjligheter mellan olika lekplatser under analysverktygets del om "Lekplatsens egenskaper".

Det känns som att den punkten hör till den andra delen ”Geografisk kontext”. Lekplatsen får 0.25 poäng på grund av temat.

Stadsträdgårdens lekplats får 5,5 av 12 möjliga poäng på delen ”Lekplatsers egenskaper”.

Analys av verktyget

Det är tydligt att analysverktyget baseras på forskningen om vilka landskapsstrukturer och element som påstås vara viktiga för att stimulera lek och lyfter faktorer som främjar barns fysiska aktivitet och utveckling (Jansson 2016; Norén-Björn 2016; Boldemann 2015; Prellwitz 2016).

Genom att använda analysverktyget ges en inblick i vilka styrkor och svagheter lekplatsen har. Det är däremot svårt att avgöra om lekplatsen har ett ”godkänt” lekvärde då analysverktyget saknar en skala som berättar vilka poäng en godkänd lekpark bör nå upp till. Analysen blir på så vis beroende av att man gör analysen flertaliga gånger på flera lekplatser, för att skapa referenser.

Bedömningen av stadsträdgårdens lekpark visar att jag under processens gång ofta delade upp analyspunkterna i flera små punkter för att underlätta bedömningen samt ge poäng därefter. Det visar att många punkter innehåller för mycket information för att enkelt kunna ge betyg. Att punkterna innehåller för mycket information gör att poängen blir missvisande. Resultatet motsvarar inte det som punkten anses betygsätta. Det försämrar analysverktygets validitet (Bryman 2008, s. 50). Validitet betyder att det man får svar på det som mäts (Bryman 2008, s. 50).

Poängskalan i analysverktyget som går mellan 0, 0.25, 0.5, 0.75 och 1 är också svår att använda då det inte finns en tydlig beskrivning vad som behöver uppnås för vardera betygssteg. Det minskar verktygets reliabilitet (Bryman 2008, s. 49). Reliabilitet betyder om undersökningen kan upprepas och resultera i samma svar (Bryman 2008, s. 49).

Nästa del i arbetet presenterar utvecklingsmöjligheter utifrån bedömningen av Stadsträdgårdens lekplats. De fem punkter som utvecklas är några av de punkter som upplevts mest problematiska att arbeta utifrån. Mer tid hade möjliggjort fler utvecklingsförslag.

Utveckling av betygsättning

I den här delen är de kursiva citaten från analysverktyget. Båda exemplen som ges förtydligar vad som behöver uppnås för vardera poängssteg.

Löst material

Löst material – På lekplatsen finns tillgång till löst material som ligger framme eller läggs i en låda: klossar, sand, pinnar, grenar, kottar, barr, stenar, bär etc.

På lekplatsen finns fallna löv, inblåsta i buskagen som upplevs otillgängliga, samt en sandlåda. I jämförelse med exemplen som presenteras i analysverktyget är det få lösa material på lekplatsen. Men bör lekplatsen få 0.25 eller 0.5 poäng? Genom att precisera tydligare gränser för lösa material skulle verktyget förbättras.

Eftersom att lekplatser sällan är övervakade av en vuxen är inte löst material i form av leksaker ett alternativ, på grund av säkerheten. I Norén-Björn (2016, ss.

17-18) finns tydliga samband att löst material gynnar leken och ett sätt att producera löst material är genom varierad vegetation. Eftersom Mårtensson (2004) anser att större växtartrikedom resulterar i mer sinnlig och kroppslig stimulans kan argumentation föras att fler lösa material borde generera i högre poäng. Exempel: 1 material = 0.25p, 2 material = 0.5p, 3 material = 0.75p, 3 eller fler = 1p.

Rymlighet

Rymlighet: Lekplatsen erbjuder utrymme för rörelse i många olika riktningar och ger möjligheter som främjar en rörelsefylld lek, t ex: klättra, gunga, gå balansgång, åka rutschkana, tumla runt, rulla ner för en kulle etc.

Lekplatsen är stor och har miljöer som erbjuder rörelsefyllda lekar. Den fysiska aktivitetens positiva påverkan på barn påpekas i flertaliga studier (Grahn 2007; Boldemann 2015) och de positiva hälsoaspekterna av ökad fysisk aktivitet är många (Boverket 2015, ss. 19-20). Precis som nämnt ovan skulle även denna punkts betygsättning kunna preciseras för att utveckla och underlätta verktyget. Barn har olika behov och uttrycker sin fysiska aktivitet på olika sätt. Därför kan slutsatsen dras att miljöer som erbjuder olika typer av fysisk aktiviteter borde resultera i att det finns något som passar alla. På så vis motiveras följande betygsättning: möjlighet till 1 rörelsefylld lek = 0.25p, möjlighet till 2 rörelsefyllda lekar = 0.5p, möjlighet till 3 rörelsefyllda lekar = 0.75p, möjlighet till 4 eller fler rörelsefyllda lekar = 1p. Med rörelsefylld lek menas exemplen som ges i analysverktyget.

Utveckling genom uppdelning av punkter

Kommande del presenterar exempel på renodling av punkterna: ”Tillgänglighet”, ”Lekredskap och dess integration i landskapet” och ”Mötesplats”. På sidan 19 och 20 presenteras information från verktyget i den vänstra delen i tablån följt av upplevda problem och utvecklingsmöjligheter till höger.

Tillgänglighet

Vikten av att skapa tillgängliga lekplatser för alla stadgas i barnkonventionen (SFS 2018:1197). En möjlig tolkning av Prellwitz (2016, s.123), som visade att barn med funktionsnedsättningar ofta blir fråntagna möjligheten till lek, är att mer fokus bör ligga på att skapa tillgängliga lekplatser. Istället för att vara en del av analysverktyget bör tillgänglighet få en egen checklista, då ämnet är komplext. Däremot för att se till att tillgängligheten inte glöms bort vid utvärdering och utveckling av lekplatser läggs en punkt till som säkerställer att analysen utförs.

Jansson (2010) visar att barn leker med olika saker och belyser vikten av att skapa lekplatser med varierat innehåll. Därför bör olika typer av lek ta lika stor yta i anspråk. Att lekplatser har olika platser för lek, möten och avkoppling flyttas till den redan befintliga punkten ”Variation”. Se ”Tabell 1: Tillgänglighet” för förtydligande på sida 19.

Lekredskap och dess integration i landskapet

Boldemann (2015) påpekar vikten av att skydda barnen från solens strålar. Genom att hälften av himlen är synlig på lekplatser minimeras risken för att genetiska

skador vållas av solen. Lekredskap som är integrerade i landskapet skapar nya typer av lekar och ökar variationen på lekplatser. (Norén-Björn 1977; Mårtensson 2004). Se ”Tabell 2: Lekredskap och dess integration i landskaper” för förtydligande på sida 19.

Mötesplats

Med minskad rörelsefrihet i städerna blir barnen mer beroende av föräldrar för att ta sig till lekplatser (Jansson 2016 s.160; Petter Åkerblom 2019). På grund av det är kommer en lekplats som är attraktiv för en förälder också gynna barnen. Lekplatser är, ur ett socialt hållbarhetsperspektiv, (Andersson 2017; Jansson 2016 s.157) en av de viktigaste mötesplatsen för barn. På grund av detta är det viktigt att det finns olika typer av sittplatser, både för barnen och föräldrarna.

Lekplatsers brukare har olika preferenser och oprogrammerade ytor, som tillåter barnen att använda sin kreativitet och nyttja platsen på sitt sätt, gör att alla fler kan använda sig av platsen (Jansson 2016, s.161).

Utvecklingsmöjligheterna berör 5 av 12 analyspunkter. Poängsystemet förtydligas på två punkter för att underlätta användningen av verktyget. Alla delar i analysverktyget stöds av forskning och därför är det relevant att alla delar behålls. Tre analyspunkter delas i förslaget upp till sju stycken. Se ”Tabell 3: Mötesplats” för förtydligande på sida 20.

Tabell 1: Tillgänglighet

Utdrag ur analysverktyget	Upplevt problem	Förslag på utveckling
<p><i>Tillgänglighet: Finns det eller planeras det för någon bollplan? Då bör ytan med sand- och vattenlek, rutschkanor, gungor, klättring, cykling etc. ta lika stor plats i anspråk. Lekplatsen har flera valmöjligheter att hitta olika platser för lek, möten och avkoppling. Lekplatsen har dessutom anpassats för många olika funktionsvariationer och individer t ex: rullstolsanpassning, kompisgunga etc.</i></p>	<p>Punkten är för innehållsrik och består av flera olika ämnen. Delas med fördel upp i separata delar.</p>	<p>1. Jämlig lekplats 2. Checka av att tillgänglighetsanalys gjorts +flytta delen som berör ”olika platser för lek, möten och avkoppling” till punkten variation + en egen analys som berör tillgänglighet</p>

Tabell 2: Lekredskap och deras integration i landskapet

Utdrag ur analysverktyget	Upplevt problem	Förslag på utveckling
<p><i>Lekredskap och deras integration i landskapet: Lekplatsens vegetation gör att max hälften av himlen är synlig där barn brukar vistas och leker mest. Lekplatsen har lekredskap som är integrerade i landskapet, t ex: rutschkana som utnyttjar lekplatsens höjdskillnad, lekredskap som är placerade under vegetation eller träd.</i></p>	<p>Punkten är för innehållsrik och består av flera olika ämnen. Delas med fördel upp i två separata delar.</p>	<p>1. Lekredskap som är integrerade i landskapet 2. Hälften av himlen syns</p>

Tabell 3: Mötesplats

Utdrag ur analysverktyget	Upplevt problem	Förslag på utveckling
<i>Mötesplats: Lekplatsen har belysning samt har ett urval av sittplatser, bord, eldplats etc. På lekplatsen finns flera exempel på inkluderande utformning, t ex: tillgång på naturlig miljö, oprogrammerad utformning med en struktur och redskap utan tydliga funktioner.</i>	Punkten är för innehållsrik och består av flera olika ämnen. Delas med fördel upp i två separata delar.	1. Mötesplats 2. Oprogrammerade ytor

Diskussion

I det här avsnittet diskuteras analysverktygets svagheter/styrkor och dess betydelse för de givna utvecklingsmöjligheterna. Arbetets metod och exempel på vidareutveckling diskuteras också.

Styrkor och svagheter i Analysverktyget

Resultatet visar att analysverktygets styrka är att det bygger på den nuvarande forskning som finns kring vilka faktorer som påverkas leken, se sida 9-10. En slutsats som kan dras är att analysverktyget har barnperspektivet som utgångspunkt. Verktyget bygger på kunskap kring vad som är bäst för barns utveckling, lärande och hälsa, vilket Halldén (2003) anser är att arbeta utifrån barnperspektiv. Genom att använda verktyget strävar man mot att förstå och framföra barnens rätt i samhället. På så vis skapas förhoppningsvis lekplatser som har höga lekvärden. Lekplatsens slutgiltiga betyg, som i den här studien blev 5,5 av 12 poäng, speglar hur väl lekplatsens gestaltning har utgått från barnperspektivet.

Bedömningen av Stadsträdgården visar att analysverktygets största svagheter är att det inte tydligt vilka kriterier som behöver uppnås för varje betyg och att varje analyspunkt är för innehållsrik. Eftersom analysen baseras på vad personen som gör analyser ser och uppfattar, är det viktigt att det finns tydliga riktlinjer vad personen ska utgå ifrån.

Resultatet mynnade ut i två olika typer av utvecklingsmöjligheter – utveckling av betygsättningen och utveckling genom uppdelning av punkter. Betygsättningen

utvecklas på punkterna ”Löst material” och ”Rymlighet” för att öka arbetets reliabilitet. Utveckling genom att dela upp punkter bygger på analysverktygets både styrkor och svagheter, att kriterierna vid analysen är relevanta, men pressas ihop i få punkter. Punkterna ”Tillgänglighet”, ”Lekredskap och dess integration i landskapet” och ”Mötesplats” delades upp i fler punkter vilket ökar analysverktygets validitet.

Studien visar att analysverktyget är komplext, vilket också speglar hur det är att gestalta miljöer för barn. Som tidigare nämnt under rubriken ”Utmaningar lekplatser står inför”, vet vi att lekplatser har många samhällsgruppers ögon på sig. I bakgrunden beskrivs det att aspekterna lekvärde, barns röst, säkerhet och föräldrars åsikter ofta motsäger varandra. Det är dock viktigt att koma ihåg att det också leder till intressanta diskussioner. För att kunna utveckla mer barnvänliga och hållbara lekplatser behöver ämnet uppmärksammas och diskussioner mellan olika grupper kommer att behövas.

Analysverktyget berör social-, ekologisk- och ekonomisk hållbarhet. Jag tror framförallt att ett välfungerade analysverktyg hade skapat barnvänligare städer och lekplatser som utvecklar och stimulerar barn. Att gestalta och planera för lekplatser som inte möter barnens behov är det minst hållbara landskapsarkitekter kan göra.

Metoddiskussion

Val av lekplats i detta arbete ansågs inte vara relevant då det är analysverktyget som är i fokus och inte platsen. Däremot kanske en annan plats hade resulterat i andra svagheter och styrkor, vilket hade påverkat resultatet. Val av analysverktyg skedde på grund av min tidigare erfarenhet men det hade också varit intressant att jämföra och använda sig av fler verktyg, för att skapa sig ett bredare synsätt. I analysverktyget står det att det helst ska användas förvaltningsöverskridande och i grupp. Även fast jag har varit ensam i detta arbete och att det har påverkat resultatet, är det viktigt att analysverktyg utvärderas i praktiken. Arbete försöker lyfta den viktiga diskussionen kring barns utemiljöer.

Utveckling av checklistor

Utvecklingsmöjligheterna som ges i detta arbete kan självklart utvecklas mer. Exempelvis kan en vidare diskussion föras kring betygsättningen av lösa material, se sida 16. Hur många lösa material ska definiera varje betygssteg? Det är kanske inte så stor skillnad på 2 eller 3 lösa material? En annan utvecklingsmöjlighet som hade förbättrat checklistan, som kan studeras vidare, är att skapa riktlinjer för vad ett godkänt lekvärde är. Det hade gjort att analysverktyget kunnat användas även vid enskilda fall och det hade skapats en referens för vad som är bra.

Jansson & Andersson (2018) anser att analysverktyget kan användas i flera olika stadier i utveckling av lekplatser. Dels för att utvärdera befintliga lekplatser, men också i planerings-, gestaltungs-, etablerings- och förvaltningsskeden av lekplatser. Planering, förvaltning och gestaltning är skeden som skiljer sig åt och ett vidareutvecklingsarbete med checklistor för respektive skede vore önskvärt. Bedömningen av befintliga lekplatser genererar i kunskap om dessa olika skeden som är värdefull för framtida utveckling. Som exempel fick Skellefteå kommun, med hjälp av analysverktyget, kunskap om att lekplatser i eller intill gröna miljöer

har högst lekvärde. Kommunen har tagit med sig den informationen till när de planerar nya lekplatser².

En fördjupad undersökning och vidareutveckling av analysverktyget hade varit relevant, speciellt inom planering, gestaltning och förvaltning. Som exempel har utvärderingen av Stadsträdgårdens lekplats belyst gemensamma nämnare för framförallt gestaltning. Med utgångspunkt i analysverktyget hade en ”gestaltungschecklista” kunnat arbetas fram. Exempel på gemensamma nämnare som noterats i analysverktyget på vegetation är:

- » De ska vara slitagetåliga
- » Ha årstidsvariationer
- » Producera löst material (ex blommor, bär, kottar, löv)
- » Skapa rumslighet
- » Träd/buske får bladverk som skuggar minst halva gården

Som vi redan läst, på sida 10, är lekplatser ett omdiskuterat ämne och många olika grupper i samhället har åsikter om ämnet lekplatser. För att komma åt de olika underliggande värderingarna hade metoden fokusgrupper kunnat tillämpas i framtida utveckling av checklistor. På så vis möter man samhällets olika åsikter om lekplatsutformning och tar sig an utmaningen att skapa lekplatser som är alla tillmötes.

Precis lika högt som checklistor ur säkerhetssynpunkt värderas borde checklistor för lekvärden värderas. Målet är att i framtiden kunna säkerställa att mjuka värden också kan utvärderas och analyseras på ett så enkelt och teoretisk grundat sätt som möjligt.

² Matilda Fhärm, landskapsarkitekt Skellefteå Kommun, 2020

Referenser

- Andersson, C. (2017). *Lekfulla landskap. Utveckling av kommunala lekplatser – ur ett hållbarhetsperspektiv*. Sveriges lantbruksuniversitet. Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning. (Fördjupning G2E)
- Boldemann, C. (2015). *UR Samtiden – Gör plats för barn och unga!* [Video] Den nyttiga utevistelsen. Sveriges utbildningsradio. <https://uraccess.net/products/191457> [2020-02-12]
- Boverket (2015). *Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö* Boverket. Upplaga 1. 978-91-7563-264-3 [2020-01-27]
- Bryman, A (2008) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Upplaga 2. Malmö. Liber AB
- Dahl, C (u.å). *Om Movium*. Tillgänglig: <http://www.movium.slu.se/om-movium> [2020-02-03]
- Form design center, Movium, Boverket (2019) LEK! Design för lek i staden. [Broschyr] Tillgänglig: https://www.formdesigncenter.com/uploads/2019/11/fdc_lek_katalog_digital_low-res_4nov.pdf [2020-01-27]
- Grahn, P (2007). Barnet och naturen. I: Dahlgren, L., Sjölander, S., Strid, P., Szczepanski, A. *Utomhuspedagogik som kunskapskälla - närmiljö blir lärmiljö* Upplaga 1:1 Författarna och studentlitteratur. ss. 55-104
- Gunnarsson, A. (2015). Träden och människan. I: Sjöman, H., & Slagstedt, J. (red.) *Träd i urbana landskap*. Lund: Studentlitteratur, ss. 18 - 54.
- Halldén, G. (2003). Barnperspektiv som ideologiskt eller metodologiskt begrepp. *Pedagogisk forskning, Nordisk tidsskrift för pedagogikk og kritik*, 8(1–2), 12–23.
- Jansson, M. (2010). Attractive Playgrounds: Some Factors Affecting User Interest and Visiting Patterns. *Landscape Research*, vol. 35 (1), ss. 63–81. DOI: <https://doi.org/10.1080/01426390903414950>
- Jansson, M. (2013). Utveckla de offentliga lekplatserna. *Movium fakta 5/2013*. Movium, SLU.
- Jansson, M. (2016). Lekplatser idag och i framtiden – tankar om hållbar utveckling. I: Jansson, M., & Klintborg Ahlklo, &. (red.) *Plats för lek: Svenska lekplatser förr och nu*. Stockholm: Svensk byggtjänst, ss. 148-177.
- Jansson, M., Sundevall, E. & Wales, M. (2016). The role of green spaces and their management in a child-friendly urban village. *Urban Forestry & Urban Greening*, vol. 18 (C), ss. 228–236
- Jansson, M och Andersson, C (2018). Lekplatsers kvalitet – verktyg för värdering och utveckling *Movium fakta*, 3/2018 SLU
- Lenninger, A., & Olsson, T. (2016). Platsbyggda lekmiljöer. *Movim fakta 3/2016*. Movium, SLU.
- Mckendrick, J.H., Fielder, A.V. & Bradford, M.G. (2000). Kid Customer? Commercialization of Playspace and the Commodification of Childhood. *Childhood: A Global Journal of Child Research*, vol. 7 (3), ss. 295–314
- Mårtensson, F. (2004). *Landskapet i leken – en studie av utomhuslek på förskolegården*. Diss. Alnarp: SLU, Institutionen för landskapsplanering
- Mårtensson, F. (2013). Vägledande miljödimensioner för barns utomhuslek. *Socialmedicinsk tidskrift*, 90(4), ss. 502-509.
- National Playing Fields Association (2000) Best Play: What play provision should do for children, London: National Playing Fields Association, Children's Play Council and Playlink.

- Norén-Björn, E. (2016) Barn väljer med sina fötter – observera och testa leken. I: Jansson, M., & Klintborg Ahlklo, &. (red.), *Plats för lek: Svenska lekplatser förr och nu*. Stockholm: Svensk byggtjänst, ss. 14-33.
- Norén-Björn, E. (1977). *Lek, lekplatser, lekredskap : En utvecklingspsykologisk studie av barns lek på lekplatser*. Stockholm: Lekmiljörådet: LiberFörlag.
- Pernilla Baralt (2019) *Nu blir barnkonventionen svensk lag*.
<https://fn.se/aktuellt/varldshorisont/nu-blir-barnkonventionen-svensk-lag/> [2020-02-05]
- Petter Åkerblom (2019) Time to deliver solutions for healthy childhood. I: *Uppsala Health Summit* (2019). Rapport. *Healthy urban childhood*. Geektown kommunikationsbyrå.
- Prellwitz, M. (2016) *Utmaningen är en lekplats för alla*. I: Jansson, M., & Klintborg Ahlklo, &. (red.) *Plats för lek : Svenska lekplatser förr och nu*. Stockholm: Svensk byggtjänst, ss. 114-127.
- Rasmussen, K (2004). Places for children – Children’s places. *Childhood*. Vol 11 (2) ss. 155-173
- SFS 2018:1197. Förenta nationernas konvention om barns rättigheter. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet
- SFS 2010:900. Plan och bygglagen. Stockholm: Finansdepartementet
- Statens offentliga utredningar (2016) *Barnkonventionen blir svensk lag*. SOU 2016:19 Tillgänglig: https://www.regeringen.se/contentassets/7bcd0fe8815345aeb2ff0d9678896e11/barnkonventionen-blir-svensk-lag-sou-2016_19.pdf
- Statistikmyndigheten SCB (2019). *Fler barn bor i storstäder i framtiden*
 Tillgänglig: <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2019/ fler-barn-bor-i-storstader-i-framtiden/> [2020-02-03]
- Änggård, E (2011). Children’s Gendered and Non - Gendered Play in Natural Spaces. *Children, Youth and Environments* 21(2): 5 - 33.
 (<http://www.colorado.edu/journals/cye>)